

Martin Ehala

Eestisse õppima

Kõik Eesti suuremad ülikoolid seisavad sama küsimuse ees: kust hankida üliõpilasi? Eesti ressursid on sisuliselt ammendatud ning keskkoolilõpetajate hulga kahanemine lähitulevikus kiipub kahandama ka üliõpilaste arvu. Et üliõpilaste hulgast sõltub edukaks teadustegevuseks vajalik kriitiline akadeemiline mass, ei meeldi see kellelegi. Lahenduse näha "inglisekeelseid õppeprogramme eesmärgiga pakkuda koolitust rahvusvahelisel turul", mis tingib omakorda vajaduse "suurendada välismaiste ja inglise keeles õpetavate õppejõudude osakaalu". Ja seda mitte ainult Tartu ülikoolis, mille arengukavast tsitaadid pärinevad.

Inglisekeelsele õppele orienteerumine on ülikoolide selge vihje eestikeelse kõrgharidusruumi perspektiivile. Õnneks on see arvamus ekslik, nagu seegi, et ingliskeelne õpe toob juurde palju lääne üliõpilasi. Seda pole raske mõista, kui veidi olukorda analüüsida.

Kuigi ühiskondlikud protsessid on harva ennustatavad, on siiski olemas mõned suundumused, mis toimivad lausa loodusteadusliku seaduspärasusega. Üks neist on see, et inimesed liiguvad maakeral idast läände. See on olnud niimoodi indoeurooplaste rännetest alates, seda on korranud hunnid ja mongolid, see on jätkunud Ameerika koloniseerimisega ning see kestab edasi tänase migratsioonina Lääne-Euroopasse ja Ameerikasse. See on loomulik liikumine.

Aeg-ajalt on tehtud katseid panna inimesed liikuma vastasuunas – läänest itta. Selle näiteks on ristiõjad (ka Eestisse), Napoleoni sõjaretk Venemaale, Inglise impeeriumi laienemine Indiasse ja Aasiasse ning Hitleri *Drang nach Osten*. Ka kõige edukamad nendest projektidest on osutunud ajutiseks, nii mõnigi on lõppenud otsese fiascoga vaatamata tohututele ressurssidele, mis selle nimel kulutati. Seetõttu on põhjust arvata, et püüe panna inimesed liikuma läänest itta on sama utopiline kui kellamees Libe plaan panna Paunvere jõgi tagurpidi voolama.

Katsed meelitada Eestisse lääne õppejõude ja üliõpilasi on enam-vähem samalaadne üritus. Lääne-Euroopast on eestikeelses ülikooli valmis õppima tulema vaid need, kellel on mingi isiklik sügavam huvi eesti keele ja kultuuri vastu. Ülejäänute puhul ei pruugi ka ingliskeelne õpe aidata – ka Euroopa noor tahab läände, s.t metropoli, mitte periferiasse.

Seevastu Petroskoist, Pihkvast, Novgorodist, Kiievest ja mujalt ida poolt on kindlasti tulijaid. Inglisekeelne kõrgharidus annaks neile eelseid edasi läände liikumiseks, aga ärgem unustagem, et neile on ka Eesti lääs ja siin on kerge koduneda meie vene kogukonna tõttu. Ja eesti keele oskuse vajalikkusele oleme neid inglise keeles õpetades juba ise hinnangu andnud.

Oma dekaanikogemusest tean, et palju

suurem ei ole ka lootus saada läänest häid õppejõude. Siia on valmis tulema põhiliselt äsja doktorikraadi kaitsnud võimekad noored, kellel kodumaal oleks professoritooli ni veel pikk tee. Neile on ametikoht Eestis vaid sobivaks hüppelauaks tagasi, mistõttu keele õppimiseks puudub igasugune soov. Teised on juba eakamad ning nii arvestatava teadustööde loendiga, et võiksid olla professoriks ka läänes. Põhjus, miks nad seda pole, peitub sageli nende isiksuse omadustes – nad on kas konfliktised, suhtlemisraskustega või veidrikud. Professori koht Eestis annab neile (alluvate õnnetuseks) võimaluse välja elada oma rahuldama ambitsioone.

Peaksime endalt küsima, et kui me ei suuda tagasi ahvatleda oma noori teadlasi, kes on alustanud karjääri läänes, kuidas loodame sealt siia meelitada kedagi samaväärset, kellel Eestiga ei ole mingeid emotsionaalseid ega perekondlikke sidemeid. Isegi kui me suudame maksta niipalju, et nad on nõus tulema, on juba liiast nõuda, et nad veel keelt ka õpiksid.

Nende näidete järel on vahest selge, et ingliskeelne kõrgharidus ei ole lahendus, sest Eesti huvides ei ole võõrkeelse keelekeskkonna laiendamine ega umbkeelse kogukonna suurendamine.

Samas on ilmselt paratamatu, et Eesti vajab rohkem inimesi, nagu ka ülikoolid vajavad rohkem üliõpilasi. Eesti rahvastik vananeb ja nii nagu lääneriikides, tuleb ka siin varem või hiljem olukorda leevendada immigratsiooniga. On lühinägelik üritada ülikoolides ingliskeelset õpet ja samas sisse tuua umbkeelseid lihttöölisi, kui on võimalik lahendada kaks probleemi korraga – tagada eestikeelse kõrghariduse laienemine ja ühtlasi saada juurde hästi lõimunud ja haritud uusasukaid.

Selleks tuleb rahvusvahelisele haridusturule minna eestikeelsete õppekavadega, mitte ingliskeelsetega. Ja mitte läände, vaid hoopis itta, nagu väga nutikalt tegi juba hr Susi. Sest läänest tuleb eestikeelsele õppekavale õppima vaid estofiil, kuid idas ei pruugi see nii olla. Aasia üliõpilasi õpib Euroopas palju ja enamik neist õpib asukohamaa keeles. Ja ma arvan, et näiteks hiinlastele oleks Tallinn ja Tartu Euroopa Liidu ülikoolidena kindlasti atraktiivsed, sest haridus on meil suhteliselt odav, kuid samas saab siit läänes aktsepteeritud diplomi. Arvestades Hiina suurust, leiab sealt alati need paartuhat, kes on valmis õppima eesti keeles.

Loomulikult rändab neist enamik lõpetamise järel kas edasi läände või tagasi itta, kuid need, kellel siin meeldima on hakanud, võiksid jääda. Nad on lõpetanud Eesti ülikooli, oskavad eesti keelt ja tunnevad meie kultuuri. Pealegi on aasialased väga rahulikud, viisakad ja töökad – täpselt nagu me isegi. Nad on igal juhul paremad kui need sisserändajad, kellele riik oma küll peab hakkama veel keelt ja ametit õpetama. Seetõttu ma arvan, et riik võiks Aasias aktiivselt tutvustada õppimisvõimalusi Eestis. See oleks meile kõigile kasulik.

“ Riik võiks Aasias aktiivselt tutvustada õppimisvõimalusi Eestis. ”